

УДК: 332.142.4/6:316.334.3(477)"366"

Караїм Ольга,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри екології
та охорони навколишнього середовища,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк, Україна

СОЦІАЛЬНО-ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ СТАЛОЇ ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Внаслідок війни регіони України знаходяться у кризовому стані, населення зазнало важких втрат, військові дії завдають великих збитків економіці країни та суспільству загалом. Тому основним завданням сталої повоєнної відбудови є відновлення регіональної соціально-еколого-економічної стабільності.

Стала повоєнна відбудова регіонів України – це процес відновлення економічної, соціальної та екологічної інфраструктури після знищення, спричиненого війною. Сталість повоєнної відбудови означає, що цей процес повинен бути не тільки швидким та ефективним, але із довгостроковою перспективою, щоб забезпечити стабільний розвиток країни.

У процесі сталої повоєнної відбудови регіонів України потрібно враховувати низку основних соціально-еколого-економічних аспектів, які можуть бути реалізовані за допомогою державних програм, реформ, законодавчих змін та ін.

Першочергово необхідним є забезпечення стабільності та прозорості політичної системи, дотримання демократичних принципів та розбудова правової держави. Це сприятиме зміцненню довіри населення до держави та забезпечить сталість соціально-політичного середовища.

З метою сталого відновлення регіонів країни необхідним є ефективний управлінський механізм, що забезпечує прозорість та відповідальність за рішення, прийняті на різних рівнях влади. Обов'язковою повинна бути участь громадськості у процесі

прийняття рішень із представленим їй доступом до інформації про економічну, соціальну та екологічну ситуацію в країні [1].

Ключовим аспектом повоєнної відбудови є відновлення економіки, що включає розробку ефективних економічних стратегій та планування, які сприятимуть налагодженню виробництва, реформуванню податкової та фінансової систем.

До процесу відбудови необхідно залучити підприємницькі структури, оскільки розвиток малих та середніх підприємств може стати каталізатором економічного піднесення та забезпечити нові робочі місця.

Необхідно зауважити, що перспективним джерелом сталої повоєнної відбудови є іноземні інвестиції, оскільки вони можуть допомогти фінансувати проекти та забезпечити доступ до нових технологій та ринків. Такі інвестиції можуть бути залучені шляхом створення сприятливих умов для іноземних компаній, таких як пільгові податкові ставки, спрощена процедура реєстрації бізнесу та зниження бюрократичних бар'єрів, а також забезпечення високого рівня правової захищеності інвесторів.

Доцільними є інвестиції у такі сфери як енергетика та комунікації, що дозволить розвивати необхідну інфраструктуру, зокрема транспортні мережі, сприяти будівництву нових доріг, мостів, аеропортів, залізниць та інше, що у свою чергу забезпечуватиме ефективний обмін між регіонами.

Також вагомим напрямком відновлення інфраструктури є будівлі, електричні мережі, водопровідні та каналізаційні системи й інші споруди, що постраждали від війни, та які потребують максимальної уваги для забезпечення безпеки та життєво необхідних умов населення, що спонукає стимулювати розвиток будівельної галузі аби у свою чергу забезпечити доступ до належного житла всім громадянам країни.

Крім того, важливим аспектом сталого економічного розвитку є відновлення енергоефективності та енергонезалежності регіонів та країни в цілому. Для цього необхідно розвивати енергетичний сектор, який базується на використанні відновлюваних джерел енергії та новітніх технологій. Також важливим є забезпечення енергетичної безпеки країни шляхом диверсифікації джерел постачання енергії та розвитку міжнародних енергетичних відносин [2].

Один із ключових аспектів сталого економічного розвитку – це забезпечення економічної стабільності та прогнозованості. Для

досягнення цієї мети необхідно вести контроль бюджету країни та планувати розподіл коштів в межах різних галузей економіки, використовувати інструменти державної регуляторної політики, що дозволяють керувати економічними процесами та запобігати кризовим ситуаціям.

Ще одним суттєвим елементом сталого розвитку економіки є підвищення конкурентоспроможності. Для досягнення цієї мети країна повинна розвивати свої експортні потенціали підвищуючи якість продукції та послуг і забезпечуючи відповідну інфраструктуру для здійснення зовнішньоекономічної діяльності.

Важливим чинником сталого відновлення є розвиток науки та технологій. Для його забезпечення необхідно залучати науковців та експертів з різних галузей, а також створити умови для їх досліджень та реалізації результатів. Різноманітні інструменти, такі як державні програми підтримки досліджень, співпраця з університетами та науковими інститутами, створення інноваційних кластерів можна використати для підвищення рівня інноваційної активності.

Також потрібно зосередити увагу, з економічного погляду, й на розвиток професійної та вищої освіти, що забезпечуватиме підготовку висококваліфікованих фахівців та сприятиме економічному зростанню.

У процесі відновлення сталого розвитку регіонів вагомими є соціальні аспекти. Вони включають у себе питання пов'язані зі здоров'ям, освітою, житлом, працевлаштуванням, культурою та іншими сферами життя людей.

Тут варто відмітити соціальну включеність. Оскільки внаслідок війни багато людей втратили житло та роботу, що сприяло їх відстороненню зі сфери дії соціальних інститутів, саме стала відбудова повинна забезпечити соціальну включеність та допомогти людям знайти нові джерела доходу, місця проживання та інші необхідні ресурси.

На особливому контролі повинен бути розвиток системи соціального захисту. Сюди входить забезпечення належною медичною допомогою, ліками та іншим медичним обладнанням. Потрібно розробляти програми соціальної підтримки, які допоможуть зменшити бідність та соціальну вразливість.

Уваги вимагає підтримка ветеранів та їх сімей, які можуть потребувати допомоги, включаючи медичні та інші соціальні

послуги. Також потрібно враховувати потреби особливо вразливих груп, таких як діти, люди похилого віку та люди з інвалідністю.

Нажаль, сьогодні ми можемо свідчити, що війна окрім фізичних, залишає емоційні та психологічні наслідки, особливо для людей, які брали участь в бойових діях або жили в зоні конфлікту. Для них потрібно реалізовувати відповідні програми які будуть ефективними для підтримки емоційного відновлення та психологічного здоров'я. Загалом підвищенню громадського благополуччя сприятиме реалізація соціально-культурних проєктів.

Необхідно створити доступ до належної освіти для всіх громадян країни. Із особливою увагою, потрібно забезпечити належну освіту для дітей, які знаходилися у зоні бойових дій.

Незалежно від застосовуваних заходів, важливо пам'ятати, що сталий розвиток повинен бути націлений на забезпечення збалансованого розвитку економіки, розвитку соціальної сфери й зменшення розриву між різними соціальними групами, а також захисту навколишнього середовища. Тому для досягнення сталого розвитку необхідно враховувати вплив екологічних чинників.

Сталий розвиток повинен забезпечувати екологічну безпеку, екологічну стійкість та зменшення негативного впливу на довкілля. Це може бути досягнуто шляхом розвитку екологічних галузей економіки, розробки екологічно чистих технологій, впровадження альтернативних джерел енергії, раціонального використання та збереження природних ресурсів, зменшення кількості відходів за рахунок ефективного розміщення продуктивних сил, повторного використання товарів, упровадження продуктів із великим життєвим циклом [3] та ключовий аспект цього напрямку – реалізація екологічної регуляторної політики та дотримання екологічного законодавства.

Важливою складовою відновлення сталого розвитку регіонів є формування системи екологічного менеджменту на промислових підприємствах, яка окрім підвищення якості продукції і послуг, сприятиме послідовному зменшенню негативного впливу виробництва на довкілля та здоров'я людини [4]. Доречним є також впровадження маркетингових заходів, які засновані на нових моделях і принципах відповідального споживання [5] та ін.

Нарешті, відновлення сталого розвитку регіонів України повинне бути глобально орієнтованим, тобто враховувати вплив на розвиток країни глобальних тенденцій та процесів, таких як глобальна

економіка, зміна клімату та демографічні тенденції. Країна повинна бути готова до конкуренції на міжнародному рівні та мати здатність адаптуватися до змін.

Отже, стала повоєнна відбудова регіонів країни – це процес, який вимагає комплексного підходу та спільних зусиль уряду, бізнесу, громадськості, а також міжнародних структур. Необхідно проводити політику, що сприяє збалансованому розвитку економіки, забезпечує економічну стабільність та соціальну справедливість, враховує екологічні та інші чинники впливу на розвиток країни.

Список використаних джерел:

1 Шаповал Н., Федосеєнко М., Грибановський О., Терещенко О. Повоєнне відновлення України. *Нові ринки та цифрові рішення*. URL: <https://kse.ua/wp-content/uploads/2022/09/Digital-instruments-in-Ukrainian-recovery.pdf>

2 Economic and Social Impacts and Policy Implications of the War in Ukraine. URL: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/4181d61b-en/index.html?itemId=/content/publication/4181d61b-en#section-d1e109>

3 Покровська Н. М. Концептуальні засади післявоєнного відновлення України, економічні аспекти. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2022. № 4 (274). С. 41–47. URL: <https://doi.org/10.33216/1998-7927-2022-274-4-41-47>

4 Караїм О. А., Милько І. П., Караїм В. П. Формування системи екологічного менеджменту підприємств в аспекті відновлення сталого розвитку регіонів. *Наукові праці ДонНТУ. Серія: «Економічна» №2(26), 2022*. С. 29–38. URL: https://economics.donntu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/03/5_stattya-karayim-mylko-karayim.pdf

5 Шапран О. Маркетингове обґрунтування заходів щодо стабілізації економічної системи України у післявоєнний період на основі шерінгової економіки. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки)*. 2022. № 1. С. 3–7. URL: <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2022.1.3>